

„Gdy nam chodzi o duszę,
to im – o zupełnie co innego”

„Gdy nam chodzi o duszę, to im – o zupełnie co innego”

O ciele, cielesności i bezcielesności
w literaturze i kulturze

pod redakcją
Anny Reglińskiej-Jemioł i Barbary Zwolińskiej

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2024

Recenzent
dr hab. Dorota Kulczycka, prof. UZ

Redaktor Wydawnictwa
Paweł Wielopolski

Projekt okładki i stron tytułowych
Filip Sendal

Na okładce wykorzystano ilustrację Jona162
z zasobów Pixabay (domena publiczna)

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana ze środków
Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-688-3

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Rozdział pierwszy	
(Bez)cielesność romantycznych bohaterek	13
<i>Barbara Zwolińska (Uniwersytet Gdański)</i>	
Lotta – pomiędzy heroiną sentymentalną a porcelanową laleczką	19
Kreacje bohaterek wczesnego romantyzmu w Polsce: kobiety „pozbawione” ciała, bez-macierzyńskie: Grażyna, Maria, Aldona	22
Grażyna – kobieta-rycerka: „Ona też cała wydawała męża”	23
Maria „z aniołów grona”	25
Aldona jako „głos z wieży”	30
Upiorne istnienie diabelskich (i anielskich) kochanek: Ksenia i Orlika z <i>Zamku kaniowskiego</i> oraz <i>Dziewica z Nie-Boskiej komedii</i>	34
Cielesność i duchowość	38
Rozdział drugi	
Kobiety „prozaiczne”? Reprezentacje kobiecego ciała w wybranej prozie romantyzmu	43
<i>Barbara Zwolińska (Uniwersytet Gdański)</i>	
Na zakończenie: (Bez)cielesność romantycznych bohaterek a męskie pragnienia i projekcje	76

Spis treści

Rozdział trzeci	
Od księżniczki do lekarki – zmiana stereotypu kobiecości w drugiej połowie XIX wieku	81
<i>Katarzyna Eremus (Ośrodek Badawczy Facta Ficta)</i>	
Eteryczne nimfy i nowoczesne panny	83
W poszukiwaniu pracy	117
W kręgach artystycznych	128
Rozdział czwarty	
Cielesność nieidealna, czyli obrazy starości, chorób i brzydoty ludzkiej w wybranych utworach literatury polskiej XIX wieku	137
<i>Katarzyna Dunaj-Dziecielska (Uniwersytet WSB Merito)</i>	
Ciało stare	139
Ciało chore	156
Ciało brzydkie	174
Rozdział piąty	
Ciało naznaczone tańcem. Rzemiosło Terpsychory jako środek transmisji treści kulturowych (wokół wybranych przykładów z epok dawnych i ich śladów we współczesności)	185
<i>Anna Reglińska-Jemioł (Uniwersytet Gdański)</i>	
Uwagi wstępne – perspektywy badań	185
Obsesja tańca, postawy tańczącego ciała wobec śmierci i choroby (od średniowiecznej choreomanii po <i>Kwarantaniec</i>)	189
Rozdział szósty	
Ciało w tańcu steatralizowane (wokół wybranych zagadnień dziewiętnastowiecznej tradycji baletowej)	205
<i>Anna Reglińska-Jemioł (Uniwersytet Gdański)</i>	
Zakończenie	225
Bibliografia	229
Indeks osobowy	245